

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

Anders Håkansson

Köpinge 1:12

Halland, Laholms kommun, Laholms lfs RAÄ 108 och 234

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING 2016

KULTURMILJÖ
HALLAND

KULTURMILJÖ
HALLAND

Hallands Länsmuseum, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2016.

Arkeologisk förundersökning 2016.

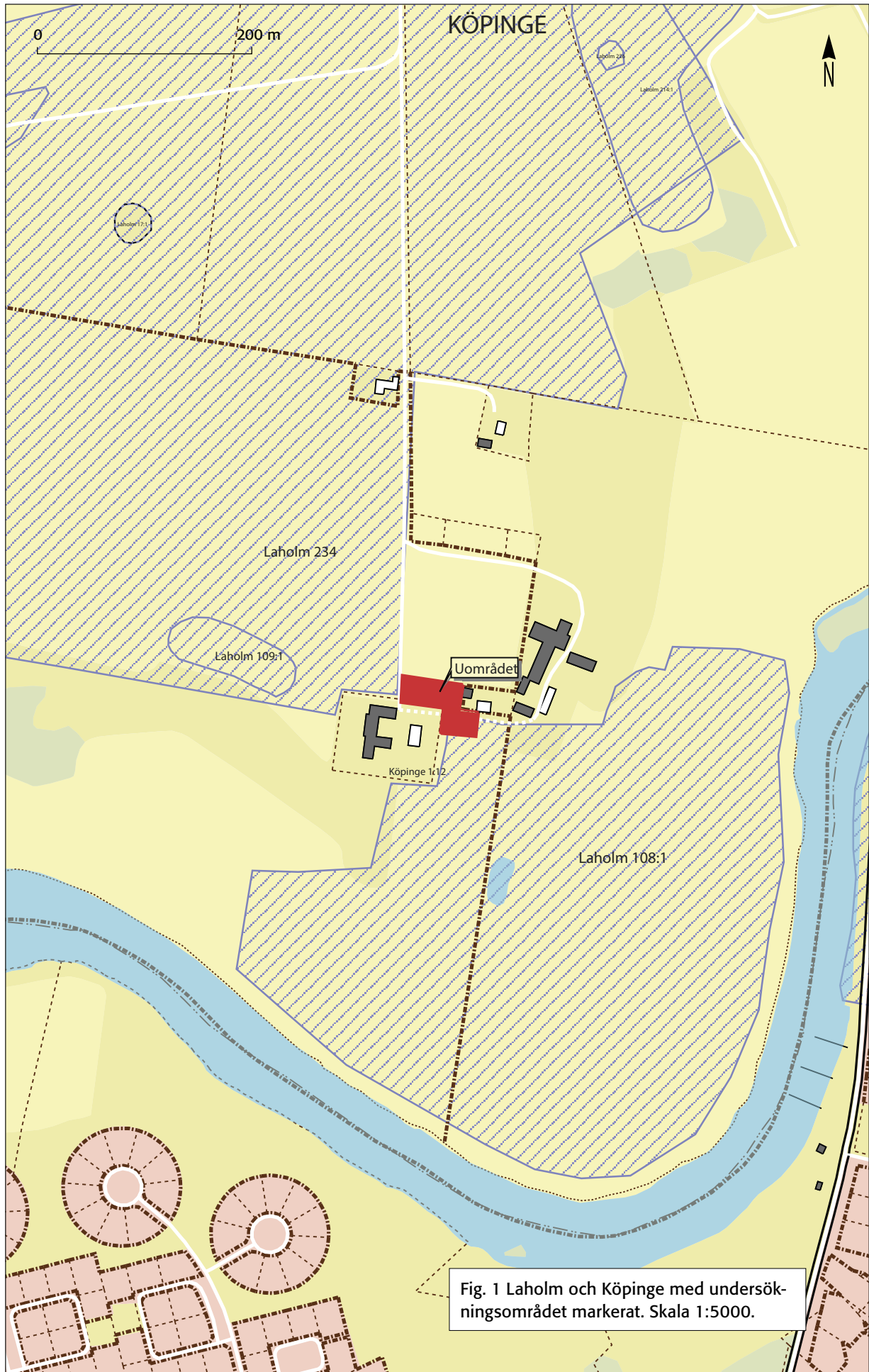
Layout: A. Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

Innehåll

BAKGRUND.....	5
SYFTE, METOD.....	5
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	6
Laholm RAÄ 108.....	6
Laholm RAÄ 234.....	7
GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT.....	7
TOLKNINGSFÖRSLAG.....	8
ÅTGÄRDSFÖRSLAG.....	8
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	8
REFERENSER.....	9

BAKGRUND

Sökanden Lars-Ola och Eva Palett planerar anlägga parkering och garage inom ett 1500 m² stort område på åker-/hagmark, vilken berör ytterkanten av fornlämning Raä Laholm lfs 108:1 och 234. Dessutom planeras anläggning av dammbädd för dagvatten och infiltrationsbädd inom ett ca 500 m² stort område på åker-/hagmark, vilken berör fornlämning Raä Laholm lfs 108:1.

SYFTE, METOD

Enligt Länsstyrelsens direktiv var förundersökningens syfte att fastställa och beskriva berörda delar av fornlämningarnas karaktär, tidsställning, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet med hjälp av ett vetenskapligt arbetssätt. Förundersökningen skulle vara av god kvalitet och ge underlag för bedömningen av fornlämningens kunskapspotential inför ett eventuellt beslut om arkeologisk undersökning.

En grundläggande målsättning för förundersökningen var att klarlägga förutsättningar för vidare insatser kring eventuella bosättningskronologi, rumsliga organisation, ekonomiska försörjning och andra typer av nyttjande vid olika tidsskeden. Med utgångspunkt i aktuellt forsknings- och kunskapsläge kunde sedan resultaten ställas mot två övergripande frågeställningar, inför en eventuell slutundersökning:

- I vilken grad kunde berörda delar av fornlämningen relateras till centralområdet vid Köpinge med en förmodad anlöpsplats samt ett intilliggande marknads-, hantverksområde och gravfält?
- Fanns det lämningar och spår som kan relateras till den rumsliga och sociala organisationen av det medeltida och efterreformatiske bylandskapet?

De övergripande frågeställningarna knyter an till Lahund-projektet samt pågående forskningsprojekt vid KMH kring de halländska medeltida byarnas rumsliga och sociala organisation. Än så länge saknas ett underlag för att rekonstruera medeltida byformer och övergripande strukturer i södra Halland. Men utifrån de studier som gjorts i byarna kring Laholm går det emellertid att skissa på en generell bild, där de stora dragen i bebyggelseutvecklingen inte verkar skilja sig från de mellanhalländska områden, där en mer detaljerad bild finns att tillgå. De vikingatida och medeltida gårdarna verkar ingå i ett bylandskap med utspridda gårdar och

---

följer även de större förändringsmönstren med nyetableringar i övergången till 1000-talet, en uppsplittring av större gårdar i mindre enheter under senare delen av 1100-talet, samt en allmän omläggning av bylandskapet under 1200-talet (Bjuggner & Rosengren 1999; Wranning 1999; Nilsson 2003; Rosén 2004; Bjuggner et al 2010:48f; Håkansson 2011; Håkansson 2012).

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

De berörda ytorna ingår i ett område längs Lagan vid Laholm som visar flera tecken på centraliteter under yngre järnålder och äldre medeltid, där troligen både kungamakt och kyrka varit tidiga aktörer. Här syns bland annat kungalevet och en förmodad huvudkyrka vid den kända begravningsplatsen från äldre medeltid vid Lagaholm. Lagaholm var troligen centrum för en tidig sockenbildning i området. Det norromliggande Köpinge har också varit föremål för diskussion kring en handelsplats i området (Brink 1998:302ff; Rosén 2004:69; Nilsson 2009:289). Det pågående projektet *Lahund* kring kulturlandskapets framväxt i området kring byarna Ösarp och Köpinge i Laholms landsförsamling under yngre järnålder – medeltid har hittills också framförallt frambringt centralortsindikerande material. De under perioden 2006-2008 genomförda metalldetekteringarna vid Raä 108 och Raä 234, visar med stor sannolikhet att så varit fallet, även om inga större undersökningar under mark ännu är genomförda. Ett omfattande metallföremålsmaterial från vendel- och vikingatid pekar på en anlöpsplats intill Lagan, samt ett intilliggande marknads- och hantverksområde och gravfält. Förutom prestigeföremål visar fynd av spiralstrierade permiska silverringar och klippta arabiska silvermynt, på platsens dignitet under äldre vikingatid. Nio av dessa mynt är daterade och präglingarna hamnar inom intervallet 718-820 e. Kr. (Bjuggner et al 2003; et al 2010). Vid denna tid cirkulerar arabiska mynt endast vid större handels- och centralplatser som Tissø, Uppåkra och Kaupang. Forskningen pekar på att fynden av tidiga arabiska mynt och permiska ringar, visar på ett tydligt samband mellan Sydsandinavien, Schleswig och Friesland. Även Gotland har ingått i denna tidiga silverekonomihandel (Hård 2015).

Laholm RAÄ 108

Fornlämningen är registrerad som stenåldersboplats, där ett 25-tal flintavslag och spån är tillvaratagna från ett område av ca 200x100 m (NV-SÖ). På nuvarande gård förvaras en spjutspets av gulbrun flinta och en skafthålsyxa av sten, något vittrad. Föremålen är troligtvis hittade på boplatsen. Vid en arkeologisk utredning år 2005 påträffades i sökschakt ett större antal anläggningar i form av gropar, grophus, härdar, rännor och stolphål samt ett fyndförande kulturlager. Kulturlagret innehöll brända djurben, keramik och järnföremål och visade bitvis på tydliga årderspår. Avsökning med metalldetektor resulterade i fynd av en klippbit av

---

ett arabiskt silvermynt (775-785 e.Kr.). En C¹⁴-datering av brända ben från större rovfågel resulterade i perioden 585-650 e.Kr. (kal. 1 sigma). Vid metalldetekteringen inom ramen för projektet Lahund påträffades klippsilver såsom islamiska mynt och persiska ringar samt blyvikter. Metallfynden påträffades inom ett 450 x 550 meter stort område och dominerades av vendel- vikingatida föremål, men den medeltida och efterreformatoriska perioden finns även representerad.

Laholm RAÄ 234

Fornlämningen består av ett cirka 900 x 700 m stort fyndområde. I samband med Lahund-projektet påträffades metallfynd från vendel-, vikinga-, medeltid- samt nyare tid. Fynden utgörs exempelvis av nycklar, spännen, söljor med djurornamentik, klippsilver såsom islamiska mynt och permiska ringar, samt blyvikter. Vid en särskild utredning år 2011 av ett ca 160 x 50 meter stort område i den västra delen av lämningen påträffades ett mindre antal lämningar, bestående av härदार och stolphål. Sannolikt finns det boplatslämningar i den mer höglänta ytan direkt norr om det undersökta området (Kadefors 2011). I fornlämningens södra del och strax väster om aktuellt förundersökningsområde, finns ytterligare en lämning (Raä 109). Denna är ca 120 x 40 m stor och registrerad som stenåldersboplatz med ett 10-tal tillvaratagna flintavslag och spån.

GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT

Undersökningen vid de båda ytorna utfördes utifrån tre generella arbetsmoment: en inledande metalldetektering av området, följt av sökschaktsgrävning med grävmaskin samt avslutande dokumentation av påträffade arkeologiska objekt. Vid förundersökningen grävdes tre sökschakt i det norra området (431-4518-16). Matjordens tjocklek varierade mellan 0,3-0,5 meter och den naturliga botten bestod av grusig morän och småsten. Inga lämningar påträffades, men däremot påträffades 2 muskötkulor vid metalldetekteringen.

I det södra området grävdes två sökschakt (431-4517-16). Matjordens tjocklek varierade även här mellan 0,3-0,5 meter och den naturliga botten bestod av grusig morän och småsten. I schakten påträffades ett mindre antal boplatslämningar bestående av 5 stolphål, 2 gropar samt två 2 rännliknande nedgrävningar. Rännorna hade en vidare sträckning utanför schakten i både nordlig och sydlig riktning. Samtliga framkomna lämningar handgrävdes och bedöms vara av allmän förhistorisk karaktär.

Typ	ID	Längd	Bredd	Djup	Innehåll
Stolphål	161	0,4	0,38	0,1	Gråbrun humös sand
Grop/ränna	147	>2	0,6	0,12	Gråbrun humös sand, småsten
Grop/ränna	133	>2	0,66	0,12	Gråbrun humös sand
Stolphål	170	0,36	0,34	0,4	Gråbrun humös sand
Stolphål	178	0,32	0,32	0,28	Gråbrun humös sand
Grop	187	1,76	>1,20	0,36	Gråbrun humös sand, småsten
Grop	202	0,95	0,9	0,1	Gråbrun humös sand, bränd lera och träkol
Stolphål	223	0,26	0,24	0,2	Gråbrun humös sand
Stolphål	213	0,24	0,24	0,18	Gråbrun humös sand

TOLKNINGSFÖRSLAG

Lämningarna bedöms vara av allmän förhistorisk boplatsskarakter.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Samtliga framkomna lämningar är undersökta och inga fortsatta insatser föreslås.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 431-4518-16, 431-4517-16

Eget dnr: 2016-287, 2016-314

Uppdragsgivare: Lars-Ola & Eva Palett

Utförandetid: 2016-09-22 - 2016-09-22

Personal: Anders Håkansson, Jonas Paulsson (metalldetektering)

Fastighet: Köpinge 1:12

RAÄ nummer: Laholms lfs RAÄ 108, 234

Höjdsystem: RH 2000

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Undersökt yta: 121 löpmeter sökschakt

Dokumentation: Samtliga schakt och anläggningar är dokumenterade digitalt inom ramen för Intrasis Version. Intrasis projektnr Köpinge2016287F. Allt arkivmaterial förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv, Halmstad. Ritningar har HMAK nr 4454.

Fynd: Inga fynd tillvaratogs

Datering: Allmän förhistorisk

REFERENSER

- Bjuggner, Lena & Rosengren, Erik. 1999. Likt eller olikt? Bebyggelse på den sydhalländska landsbygden under tidig medeltid. I: Artelius, T. m.fl. (red.). *Kring Västsvenska hus – Boendets organisation och symbolik i förhistorisk och historisk tid*. GOTARC Serie C. No 22. Göteborg
- Bjuggner, L., Rosengren, E., Wranning, P. 2003. *Landsantikvariens Laholmsundersökningar 2000, 2002*. Halland, Laholms landsförsamling, Ösarp 3:1, Köpinge 2:6, 3:2 (RAÄ 214) och 9:1. Halmstad
- Bjuggner, Lena, Paulsson, Jonas, Rosengren, Erik & Wranning, Per. 2010. LA-HUND – Laholmsundersökningarna. En rapport från en pågående undersökning. I: Häggström, L. (Red.). *Utskrift 10*, s. 41-74. Halmstad
- Brink, Stefan. 1998. Land, bygd, distrikt och centralort i Sydsverige. Några bebyggelsehistoriska nedslag. I: *Centrala platser – centrala frågor. Samhällsstruktur under järnåldern*. En vänbok till Berta Stjernquist. Red. av L. Larsson & B. Hårdh. Lund 1998. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 80, 28. Uppåkrastudier 1. Lund
- Håkansson, Anders. 2011. *Furudal. Bebyggelse lämningar från järnålder och medeltid*. rapporter från Hallands läns museer 2011:3. Halmstad
- Håkansson, Anders. 2012. Beyond the Archetypes. Social Hierarchies in Rural Medieval Halland, SW Sweden. *RURALIA IX*, 2012. Brepols
- Hårdh, Birgitta. 2015. Silverekonomier kring Kattegatt. I: Pedersen, A. & Sindbæk, S.M (red.). *Et fælles hav – Skagerrak og Kattegat i vikingetiden*. Seminar på Nationalmuseet, København, 19. – 20. september 2012. København
- Larsson, S. 2004. Om stratigrafi ska metoder vid stadsarkeologiska undersökningar. *Aktuella Metodfrågor* (red. Marianne Lönn). Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Stockholm.
- Kadefors, O. 2011. *Arkeologisk utredning inför byggande av kostall. Halland, Laholms lfs, Ösarp 1:2>1*. Antikvarisk kontroll 2011. Förenklad rapport och slutredovisning. Kulturmiljö Halland
- Nilsson, Ing-Marie. 2003. Köpstad, kungamakt och kyrka : några tankar om medeltidens Laholm. *Utskrift 7*. Uppdragsverksamheten, Stiftelsen Hallands läns museer. Halmstad
- Nilsson, Ing-Marie, 2009. *Mellan makten och himmelriket. Perspektiv på Hallands medeltida kyrkor*. Lund Studies in Historical Archaeology 12. Lund

-
- Rosén, C. 2004. *Stadsbor och bönder. Materiell kultur och social status i Halland från medeltid till 1700-tal*. Riksantikvarieämbetet arkeologiska undersökningar Skrifter 53. Lunds Studies in Medieval Archaeology 35. Halmstad
- Wranning, P. 2006. Köpinge 12:1. Arkeologisk utredning/förundersökning 2005. Halland, Laholms landsförsamling, Köpinge 12:1, RAÄ 108. Hallands läns-museer Landsantikvarien.

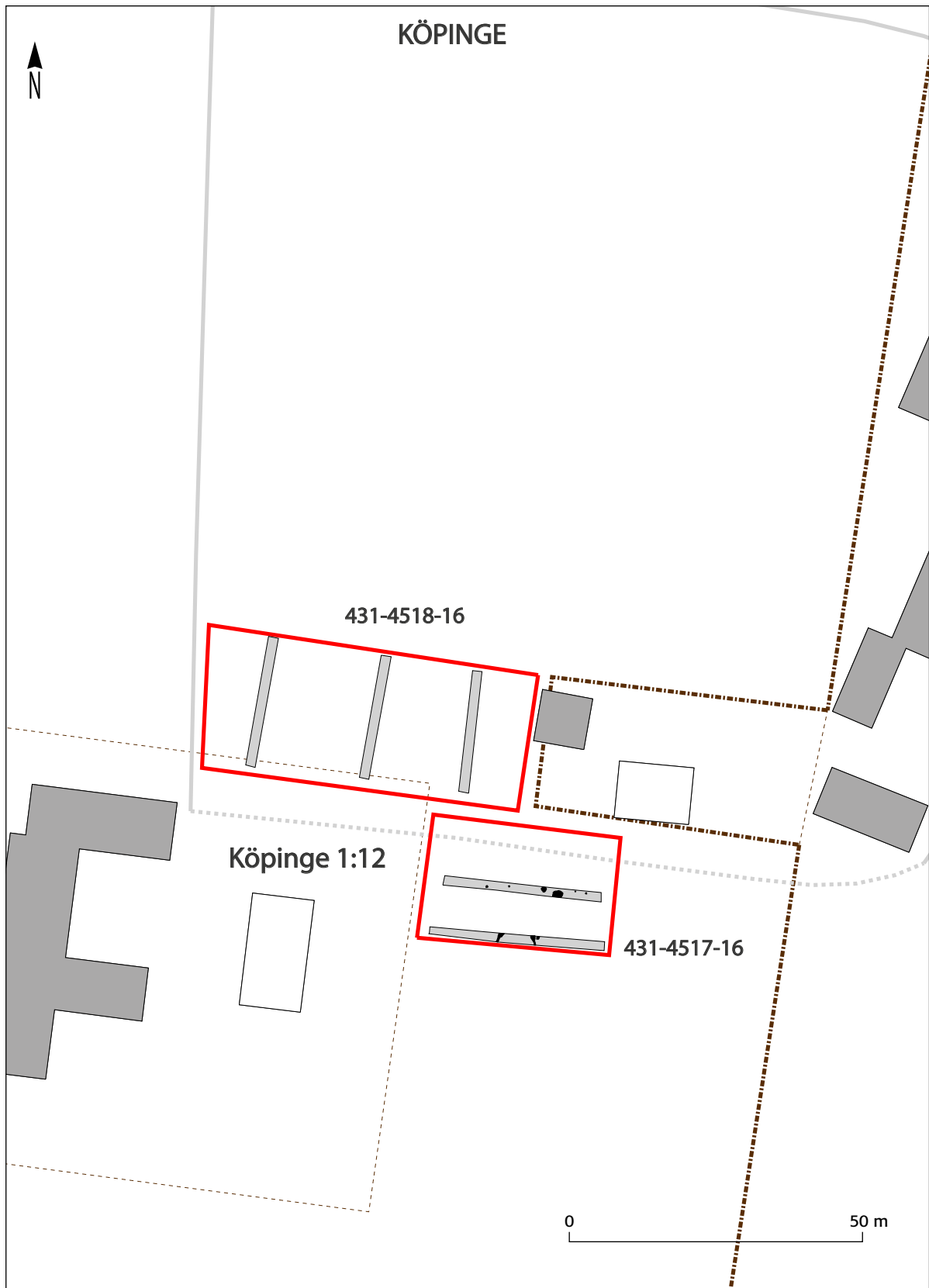

Fig. 2 Undersökningsområdena med schakt och påträffade lämningar. Skala 1:1000.

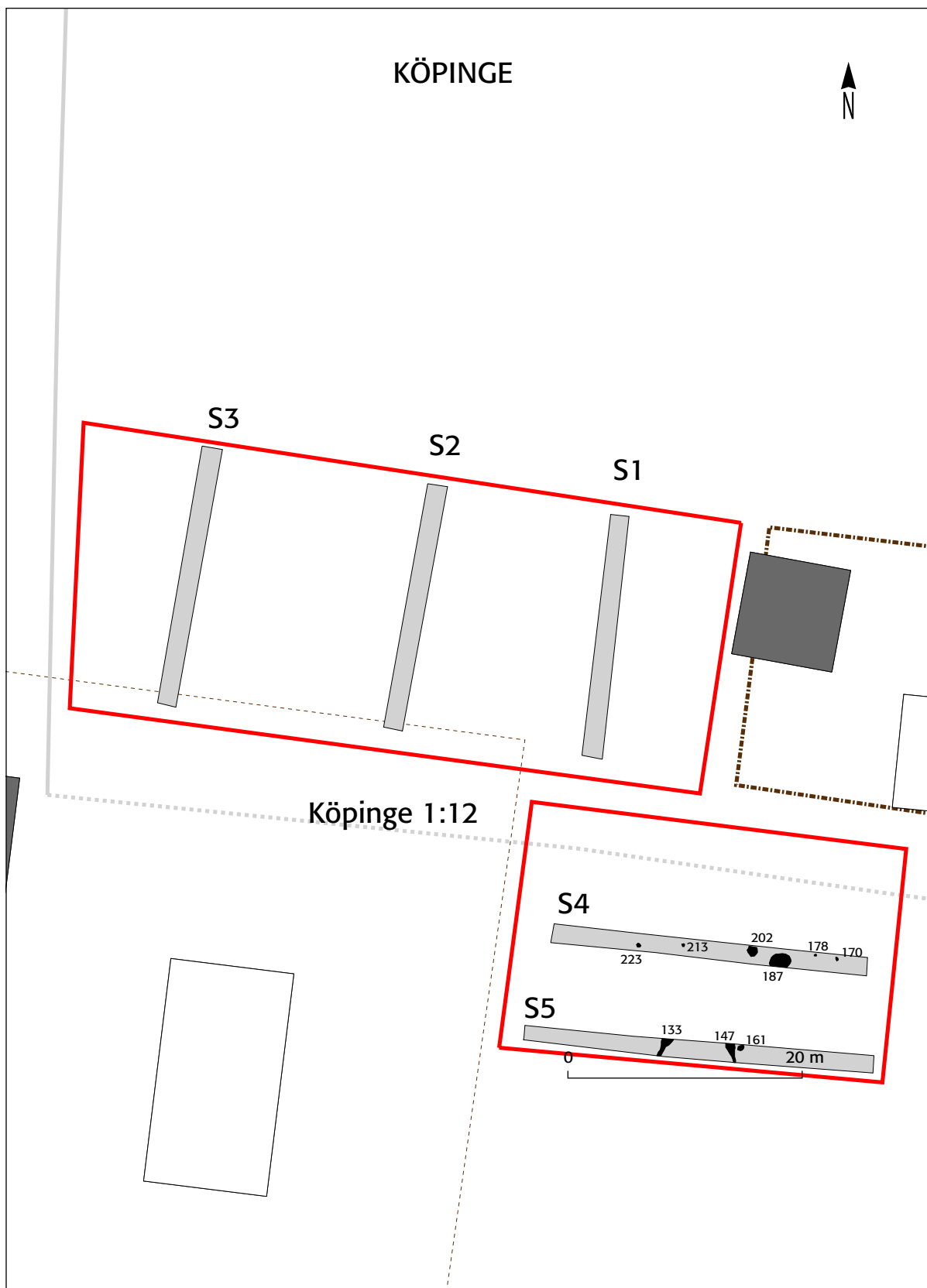
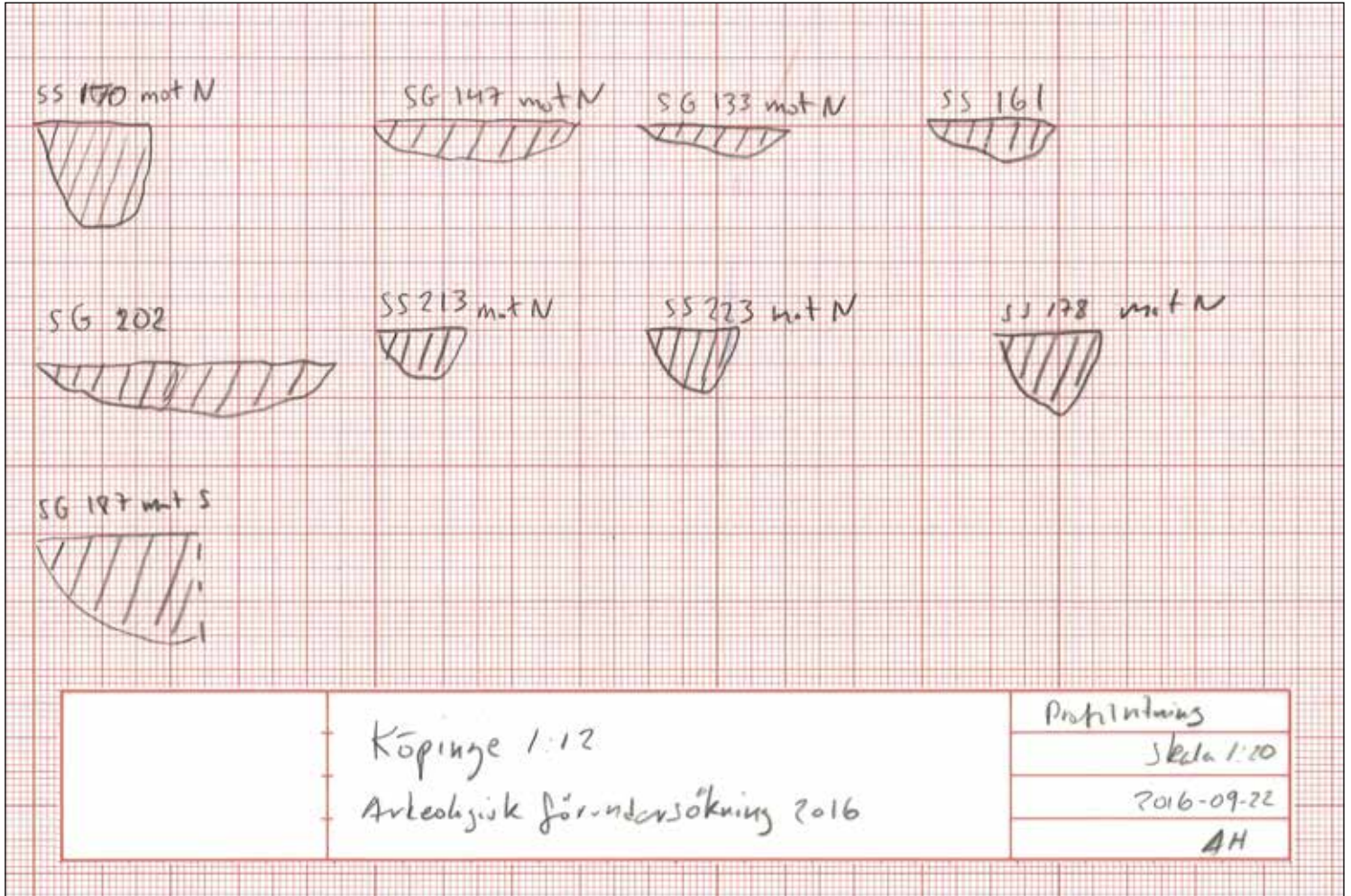

Fig. 3 Undersökningsområdena med schakt och påträffade lämningar. Skala 1:500.

Bilaga 1

Ritning, skala 1:20

HMAK 4454

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se